

УДК 334.758.4:338.432:364.48

*Беспалий В. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драоманова*

АГРОХОЛДИНГИ, ЯК ДЖЕРЕЛО ПОПОВНЕННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ТА ПОКРАЩЕННЯ МІСЦЕВОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

У статті проаналізовано проблеми чинної системи оподаткування агрохолдингів та її вплив на місцеві бюджети та місцеву соціальну інфраструктуру. Внесено пропозиції щодо змін законодавства для вдосконалення оподаткування агрохолдингів.

***Ключові слова:** Агрохолдинг, агропромислові формування, прибуток, податки, місцевий бюджет, фіксований сільськогосподарський податок, соціальна інфраструктура.*

В сучасних умовах обов'язком будь-якого агрохолдингу є не тільки забезпечення продовольчої незалежності держави, а й забезпечення економічного розвитку сільської території і створення нових робочих місць для сільських жителів. Але на практиці великі агрохолдингові компанії отримують надприбутки та при цьому сплачують мізерні податки, не розвивають соціальну інфраструктуру на селі, не створюють робочих місць для жителів місцевості де вони безпосередньо проводять свою діяльність. Місцеві бюджети недоотримують фінансування в вигляді податків, які могли б стягуватися з таких корпорацій та як наслідок не розвивають дану місцевість.

Серед наукових праць, присвячених проблемам функціонування системи оподаткування у сільському господарстві та соціального розвитку сільських територій, слід виділити роботи В. Андрійчук, О. Гудзь, В. М. Жук, Л. Ю. Мельник, М. Дем'яненка, Д. Деми, С. Климчук, Ю. О. Лупенко, М. Ф. Кропивко, Т. Я. Яворської. Нові умови господарювання та нові перспективи розвитку аграрного сектору України в умовах інтеграційних процесів вимагають посилення наукових досліджень напрямів подальшого розвитку податкової політики щодо сільського господарства, оподаткування аграрних товаровиробників.

В сучасних умовах реформування місцевого самоврядування основною стратегією є передання влади на місця. Але важливим питання залишається не лише зміна структури та повноважень місцевої влади, а й питання наповнення місцевих та селищних бюджетів.

Так склалося, що Україна історично є аграрною країною з багатою на чорноземі територією. Аграрний сектор займає особливе місце в Українській економіці. На його долю припадає 11% ВВП України. У 2013 році від аграрного сектора надійшло до бюджету 48 млрд грн. [4] На даний момент це є найбільш перспективна та потужна галузь в Україні. За останні роки кількість малих і середніх підприємств в аграрному секторі різко скоротилася, оскільки вони були поглинуті крупними агропромисловими формуваннями. Такими як агрохолдинги. Привертає значну увагу оподаткування агрохолдингів яке є досить недосконалим.

Частиною 5 ст. 126 Господарського кодексу України холдингова компанія констатується як публічне акціонерне товариство, яке володіє, користується, а також розпоряджається холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох або більше корпоративних підприємств (крім пакетів акцій, що перебувають у

державній власності). У свою чергу, ст. 1 Закону “Про холдингові компанії в Україні” закріплює, що холдингова компанія це акціонерне товариство, яке володіє, користується та розпоряджається холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох або більше корпоративних підприємств. Холдинговим корпоративним пакетом акцій (часток, паїв) вважається пакет акцій (часток, паїв) корпоративного підприємства, який перевищує 50 відсотків чи становить величину, яка забезпечує право вирішального впливу на господарську діяльність корпоративного підприємства, холдингової компанії. Звідси можна зробити висновок, що за організаційно-правовою формою холдингова компанія є публічним акціонерним товариством, що має у власності пакет акцій (часток, паїв) інших корпоративних підприємств, і цей пакет забезпечує вирішальний вплив на такі підприємства. Іншими словами, холдингова компанія повністю впливає на господарську діяльність інших корпоративних підприємств і контролює її. Корпоративними підприємствами у ст.63 Господарського кодексу України і ст. 1 вказаного Закону називають господарські товариства. Тобто холдингова компанія може володіти акціями (частками, паями) лише господарських товариств – акціонерних, товариств з обмеженою чи додатковою відповідальністю, повних чи командитних товариств.

Спеціальних нормативних приписів, присвячених функціонуванню агрохолдингів, законодавство України не містить. В економічній літературі під агрохолдингами пропонують розуміти, наприклад, компанії, які володіють контрольним пакетом акцій або частками в паях інших (дочірніх) організацій, при цьому отримуючи можливість контролю та управління їх діяльністю [3, с. 10], або ж сукупність юридичних осіб, законодавчо пов'язаних власниками з метою підвищення сумарного фінансового результату, на підставі їх інтеграційної взаємодії в галузі сільськогосподарського виробництва й субординації, що передбачає можливість управління й контролю з єдиного центру [2, с. 4], або ж своєрідне соціально - економічне об'єднання сільськогосподарських товаровиробників у цілях більш ефективного ведення агробізнесу, які зберігають юридичну самостійність і перебувають у певній субординаційній економічній залежності від правових рішень, які приймаються головною компанією з урахуванням корпоративних комерційних інтересів учасників агрохолдингу [1, с. 18, 19].

Система податкових пільг для АПК, що існує в Україні, безпрецедентна. Зрозуміло, що при відсутності податку на прибуток найбільше виграють ті підприємства, які отримують великий прибуток. Суми, що сплачують агрохолдинги у вигляді фіксованого податку та інших зборів, мізерні порівняно з їхнім прибутком і навіть ці гроші надходять до бюджетів за місцями реєстрації компанії.

Особливістю багатьох агрохолдингових формувань є те, що поглинуті сільськогосподарські підприємства вони перетворюють у структурні підрозділи і не реєструють їх за місцем розташування. В результаті податки надходять не у місцеві бюджети, а за місцем реєстрації головної або материнської компанії. Варто додати, що агрохолдингам, використовуючи недоліки діючого законодавства України, вдається отримати статус платника фіксованого сільськогосподарського податку (ФСП), що замінює декілька платежів, у тому числі два головних – податки на прибуток і на землю. Слід відмітити, що розмір ФСП визначається у відсотках до нормативної вартості сільгоспугідь, встановленої ще у 1995 р., а земельний податок - до

нормативної вартості сільгоспугідь з урахуванням індексації їх вартості. Так, наприклад, для ріллі ФСП встановлений на рівні 0,15% від середньої грошової оцінки земель 1995 р. – 3734 грн/га, а земельний податок розраховується як 0,1% від середньої грошової оцінки сільгоспугідь з урахуванням індексації їх вартості, яка у 2013 р. складає 20982 грн/га.

Таким чином, на сьогодні в аграрному секторі України склалася парадоксальна ситуація – фіксований сільськогосподарський податок, який сплачують агрохолдинги, більш як у 3 рази нижче земельного податку, не говорячи про те, що і другий головний платіж, який входить до ФСП, – податок на прибуток, як і податок на землю, вони також не сплачують. Отже, маючи статус платника фіксованого сільськогосподарського податку, агрохолдингові формування недоплачують у бюджет значні суми.

Доцільно зобов'язати на законодавчому рівні крупні агропромислові формування сплачувати податки до місцевих і селищних бюджетів за місцем оренди сільгоспземель та їх реальної діяльності. Що до ФСП, то його доцільно удосконалити і прив'язати до обороту компанії суми доходу. Оскільки крім крупних агропідприємств, які можна було б зобов'язати сплачувати податок на прибуток, залишаються ще й дрібні та середні, потребують таких пільгових податків. Ці зміни потребують змін як на законодавчому рівні, так і у середині підприємств. Тому потрібно дати бізнесу час підготуватися до змін (скоригувати бюджети, інвестиційні плани).

Також великі агрокорпорації не виконують одну з основних місій – створення нових робочих місць у сільській місцевості і розвиток цих територій. Необхідно врегулювати роботу великих агрохолдингів створивши закони, за якими б підприємствам необхідно передавати в оренду землі сільгосппризначення тільки за наявності реєстрації підрозділів холдингів (які є юридичними особами) на місцях, а при оренді холдингами паїв місцевих жителів зобов'язати їх сплачувати податки за місцем безпосереднього розташування цих земель. Ці зміни повинні принести додаткові надходження від сплати податків і зборів до місцевих бюджетів, що дозволить сільським радам отримувати необхідні кошти для розвитку соціальної інфраструктури на місцях.

Окрім фінансової недосконалості є й загроза для земель України. Зазвичай після оренди земель безпосереднього контролю за діяльність підприємств на цих землях немає. З огляду на вказані обставини доцільно в період організації великих аграрних формувань укладати договори між зацікавленими сторонами, які б визначали рівну економічну вигоду від спільного виробництва, обумовлювали відповідальність сторін, можливість контролю органів місцевого самоврядування за ефективним використанням природних та виробничих ресурсів, дотриманням екологічних норм та сівозмін на землях, які знаходяться як в державній так і приватній власності та розташованій в даній місцевості, зобов'язували агрохолдинги приймати участь у розвитку соціальної сфери села та створенні певної частки робочих місць для місцевих жителів залежно від розміру земель, які орендує підприємство в цій місцевості, а агрохолдинги в свою чергу зможуть контролювати використання бюджетних коштів, які надійшли внаслідок їх діяльності.

ВИСНОВКИ:

З викладеного можна зробити такі висновки, що агрохолдинги, використовуючи свої переваги, максимізують прибутки своїх власників, але докладають мінімум зусиль для задоволення потреб сільського населення.

Доцільно зобов'язати на законодавчому рівні агрохолдинги сплачувати податки до місцевих і селищних бюджетів за місцем оренди сільгоспземель та їх реальної діяльності. Якщо ж і надавати пільгове оподаткування агрохолдингам, то його доцільно удосконалити і прив'язати до суми доходу. Холдинги повинні виділяти певний відсоток робочих місць, залежно від площі земель орендованих в даній місцевості, для місцевих жителів. В період організації великих аграрних формувань необхідно укладати договори між зацікавленими сторонами, які б визначали рівну економічну вигоду від спільного виробництва, обумовлювали відповідальність сторін.

Тож, задля раціонального та ефективного використання сільськогосподарських земель агрохолдингами необхідно здійснювати конструктивну аграрну політику щодо розвитку сільського господарства, удосконалити земельне законодавство та відносини власності на землю й контролю за її використанням та сплату податків до місцевих бюджетів. Також, важливим фактором є захист національного товаровиробника, поліпшення системи кредитування підприємств в аграрній сфері та розробка цільових програм державної підтримки малого і середнього бізнесу на селі.

Використані джерела:

1. Акманов С. С. Агрохолдинги в системе аграрных российских сельхозпроизводителей / С. С. Акманов // Аграрное и земельное право. – 2010. – № 5 (65). – С. 8-20.
2. Солдатов М. Ю. Формирование организационно -производственной структуры агрохолдинга: автореф. ... канд. экон. наук : 08.00.05 / М. Ю. Солдатов. – М. : Рос. гос. аграр. ун-т. МСХА им. К. А. Тимирязева, 2008. – 22 с.
3. Смирнова Е. Л. Повышение эффективности использования сельскохозяйственных земель (на материалах Белгородской области) : автореф. ... канд. экон. наук : 08.00.05 / Е. Л. Смирнова. – М. : Всерос. науч.-исслед. ин-т экон. сельск. хоз., 2010. – 28с.
4. Интернет ресурс : <http://kp.ua/economics/397485-prysiazhnuik-dolia-ahramnoho-sektora-v-vvp-ukraynu-dostyhla>

Bespaly V. V. Agricultural holdings as a source of replenishment of local budgets and improving local social infrastructure.

В статье проанализированы проблемы действующей системы налогообложения агрохолдингов и ее влияние на местные бюджеты и местные социальной инфраструктуру. Внесены предложения относительно изменений законодательства для совершенствования налогообложения агрохолдингов.

Ключевые слова: Агрохолдинг, агропромышленные формирования, прибыль, налоги, местный бюджет, фиксированный сельскохозяйственный налог, социальная инфраструктура.

Bespaly V. V. Agricultural holdings as a source of replenishment of local budgets and improving local social infrastructure.

The article analyzes the problems of the current system of taxation of agricultural holdings and its impact on local governments and local social infrastructure. Proposals for legislative changes to improve the taxation of agricultural holdings.

Keywords: Agricultural holding, agro formation, income tax, local budget, fixed agricultural tax, social infrastructure.